

Avalaht>Kohtumenetlused>Tsiviilasjad>Tõendite kogumine

Juhime tähelepanu sellele, et käesoleva lehekülje [PL](#) originaalkeelset versiooni on hiljuti muudetud. Valitud keeleversiooni meie töötajad parajasti tõlgivad.

Järgmised keeleversioonid: [en](#) on juba tõlgitud.

Swipe to change

[inglise keel](#)

Tõendite kogumine

Poola

1 Tõendamiskohustus

1.1 Millised on tõendamiskohustust reguleerivad normid?

Tõenditega seotud küsimusi ja tõendite kogumist reguleeritakse tsiviilseadustiku (*kodeks cywilny*, artikkel 6) ja tsiviilkohtumenetluse seadustikuga (*kodeks postępowania cywilnego*, artiklid 227–315).

Tsiviilseadustiku artikli 6 kohaselt on asjaolu tõendamise kohustus isikul, kes nõuab sellest asjaolust tulenevate õiguslike tagajärgede tunnustamist.

Teatavate asjaolude tõendamise kohustus on hagejal, teatavate teiste asjaolude tõendamise kohustus aga kostjal.

1.2 Kas on olemas normid, mille alusel on teatavad asjaolud tõendamiskohustusest vabastatud? Millistel juhtudel? Kas tõenditega on võimalik konkreetne õiguslik eeldus ümber lükata?

Erandid reeglist, et asjaolu tõendamise kohustus on isikul, kes nõuab sellest asjaolust tulenevate õiguslike tagajärgede tunnustamist, peavad tulenema otseselt õigusaktist.

Teatavatel konkreetsetel juhtudel on võimalik tõendamiskohustus teisele poolele üle anda, st tõendamiskohustus ümber pöörata. See võib toimuda näiteks juhul, kui tõendid on hävinenud või nende kogumine on takistatud. Kohtupraktikas on võetud seisukoht, et kui pool takistab või segab oluliselt asjaolude tõendamist teise poole poolt, kellel on nende tõendamise kohustus, peab esimesena nimetatud pool tõendama, et neid asjaolusid ei esinenud.

Tõendamiskohustus on tihedalt seotud õiguslike eeldustega. Tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 234 kohaselt on õiguslik eeldus kohtule siduv. Üldjuhul võib õigusliku eelduse ümber lükata.

Tõendamismorme muutvad õiguslikud eeldused on seotud näiteks hea usu või pahatahtlikkuse (tsiviilseadustiku artikkel 7), elussünni eelduse (tsiviilseadustiku artikkel 9), ebaseaduslikkuse (tsiviilseadustiku artikli 24 lõige 1), kaasomanike osade võrdsuse (tsiviilseadustiku artikkel 197), võlgniku teadliku võlausaldajaid kahjustava tegevuse (tsiviilseadustiku artikli 527 lõige 3 ja artikkel 529) ning seltsinglaste osade võrdse väärtusega seltsingus (tsiviilseadustiku artikli 826 lõige 2).

1.3 Kui veendunud peab kohus asjaolus olema, et oma otsus sellele asjaolule rajada?

Vastavalt tõendite vaba hindamise põhimõttele (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 233) hindab kohus tõendite usaldusväärsust ja tõendusjõudu kogutud tõendite igakülgse uurimise põhjal.

Kohus võib tugineda ainult nõuetekohaselt kogutud tõenditele, järgides tõendite allikatega seotud nõudeid ja tõendite vahetu kogumise põhimõtet.

Kohus hindab vabalt ka eksperdiarvamusi.

Lisaks sellele on tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklis 243 sätestatud usutavuse tõendamise võimalus. Usutavuse tõendamine on alternatiivne tõendamisviis kitsamas tähenduses ning see ei anna kindlust, vaid näitab ainult faktiväite usutavust. Ametlik tõendite kogumine on reegel, samal ajal kui usutavuse tõendamine on erand teatavale asjaolule tugineva poole kasuks. Usutavuse tõendamisest piisab kõrvalküsimuste korral ja seaduses sõnaselgelt sätestatud juhtudel.

2 Tõendite kogumine

Kõik hageja või kostja esitatud väited peavad põhinema tõenditel.

2.1 Kas tõendite kogumiseks on alati nõutav poole taotlus või võib kohtunik teatavates olukordades koguda tõendeid ka omal algatusel?

Kui menetluse käigus kogutud tõendid on kohtu arvates asja lahendamiseks ebapiisavad, võib kohus vastu võtta tõendeid, millele pool ei ole tuginenud, kuid sellised tõendid peavad olema seotud ainult poole väidetega oluliste ja vaidlusaluste asjaolude kohta (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 232).

2.2 Millised on järgmised sammud, kui poole taotlus tõendite kogumiseks rahuldatakse?

Põhimõtteliselt võtab kohus tõendeid vastu poole taotlusel, kuna nende kohustus on esitada asja lahendamiseks vajalikud tõendid. Kohus uurib siiski, kas poole pakutud tõendite kogumine on otstarbekas või vajalik (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 236).

Kohus peaks korraldama tõendite kogumise tõendeid käsitleva määrusega, isegi kui ta kogub tõendeid omal algatusel.

Poole esitatud tõendi vastuvõetavuse üle otsustades peaks kohus uurima,

kas konkreetne asjaolu on menetluses asjakohane (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 227);

kas asjaolu on vaja tõendada (see võib näiteks olla üldtuntud (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 228 lõige 1) või poole poolt omaks võetud (seadustiku artikkel 229);

kas teatav tõend ei ole konkreetsel juhul välistatud (nt tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklid 246 ja 247);

kas tõendiga tõendatavat asjaolu ei ole juba piisavalt selgitatud või kas tõendit ei ole esitatud üksnes menetluse venitamiseks (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 217 lõige 2).

2.3 Millistel juhtudel võib kohus tagasi lükata poole taotluse koguda tõendeid?

Kohus lükkab poole taotluse koguda tõendeid tagasi, kui see puudutab asjaolusid, mis ei ole menetluses asjakohased (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 227), üldtuntud asjaolusid, teise poole poolt menetluse käigus omaks võetud asjaolusid, kui omaksvõtt ei tekita kahtlusi, ning asjaolusid, mida kohus teab ametikohustuste tõttu, kuigi sel juhul peab kohus pooli sellistest asjaoludest kohtuistungil teavitama (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklid 228 ja 229). Kohus võib lugeda asja lahendamiseks asjakohased asjaolud tuvastatuks, kui selle järelduse saab teha muude tuvastatud asjaolude põhjal (faktiline eeldus, tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 231).

2.4 Millised on tõendamise eri viisid?

Dokumendid (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklid 244–257)

Dokumendid on kirjalikud kinnitused, mis võivad olla ametlikud või eraõiguslikud. Pädevate avaliku sektori asutuste poolt asjakohases vormis koostatud ametlike dokumentide korral eeldatakse, et nende ametlikult kinnitatud sisu on õige ja need on tõepoolest väljastanud väljaandev asutus.

Tunnistajate ütlused (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklid 258–277)

Tunnistajana ütluste andmisest ei tohi keelduda keegi peale poolte abikaasade, ülenejate ja alanejate sugulaste, õdede-vendade ning sama joone ja astme hõimlaste, samuti poolte lapsendajate või lapsendatute. Õigus keelduda ütluste andmisest kestab ka pärast abielu või lapsendamissuhte lõppu.

Eksperdiarvamus (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklid 278–291)

Eksperdiarvamus on arvamus selliste asjaolude, seisundite ja sündmuste kohta, mille uurimine ja selgitamine nõuab konkreetseid eriteadmisi.

Eksperdiarvamus aitab kohtul asjaolusid nõuetekohaselt hinnata ja konkreetse asja lahendada.

Vaatlus (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklid 292–298)

Vaatlus on isikute, koha või eseme omaduste või seisundi vahetu sensoorne uurimine kohtu poolt.

Poolte ärakuulamine (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklid 299–304)

Kui mõni menetluses asjakohane asjaolu on jäänud pärast tõendite ammendumist või tõendite puudumise tõttu ebaselgeks, määrab kohus nende asjaolude selgitamiseks poolte ärakuulamise.

Kui pooleks on juriidiline isik, kuulab kohus ära selle poole esindusorganisse kuuluvad isikud.

Lisaks sellele võib kohus võtta tõendina vastu veregrupianalüüsi tulemusi, video- ja telesalvestisi, fotokoopiaid, fotosid, plaane, jooniseid, heliplaate ja -linte ning muid pildi- või helikandjaid.

2.5 Millised on tunnistaja ütlustega tõendamise meetodid ja kas need erinevad meetoditest, mida kasutatakse eksperdi arvamuselga tõendamisel? Millised on kirjalike tõendite esitamise ja ekspertisiaruande/eksperdiarvamuse kohta kehtivad nõuded?

Tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 266 kohaselt teavitatakse tunnistajat enne ülekuulamist õigusest keelduda ütluste andmisest, aga ka kriminaalvastutusest valeütluste andmise korral. Ülekuulata tunnistaja annab kohtu ees vande.

Tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 271 lõike 1 kohaselt annab tunnistaja ütlusi suuliselt. Tunnistaja ütlused loetakse talle ette ja vajaduse korral neid täiendatakse tema märkuste põhjal.

Üldiselt ei tohi veel üle kuulamata tunnistajad viibida teiste tunnistajate ülekuulamise juures (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 264) ning vasturääkivaid ütlusi andvaid tunnistajaid võib üksteisega vastastada (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 272).

Kohus võib kutsuda arvamust avaldama ühe või mitu eksperti, teavitades neid sellest, kas arvamus tuleb esitada suuliselt või kirjalikult (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 278). Ekspert võib keelduda ütluste andmisest samadel põhjustel nagu tunnistajad (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklid 280 ja 261).

Ekspert annab samuti vande, välja arvatud juhul, kui pooled vabastavad ta sellest kohustusest. Iga arvamus peab sisaldama selle põhjendusi (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 285). Ekspertid võivad nõuda oma töö eest hüvitist (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 288).

2.6 Kas mõni tõendamisviis on teistest suurema tõendusjõuga?

Tõendamisviiside ametlikuks järjestamiseks nende usaldusväärsuse ja tõendusjõu põhjal eraldiseisvalt konkreetse asja asjaoludest ei ole alust. Üldiselt lähtub kohus tõendite hindamisel kaalutusõigusest (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 233). Hindamisel tuleks võtta arvesse tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklites 246 ja 247 sätestatud põhimõtet, et dokumentaalsed tõendid on tunnistajate ütlustest ja poolte seletustest olulisemad.

2.7 Kas teatavate asjaolude tõendamiseks on kohustuslikud kindlad tõendamisviisid?

Mõni tehing tuleb teha asjakohases vormis ja sellise konkreetse vormi kasutamise nõue võib tuleneda seadusest või poolte kokkuleppest. Tsiviilseadustiku artikli 74 lõike 1 kohaste kirjalike tõendite (*ad probationem*) kasutamine tähendab, et kui seaduse või kokkuleppe nõuded ei ole täidetud, kannab tehingu asjakohases vormis tegemata jätnud isik negatiivseid menetlustagajärgi, kuna tema suutlikkus tõendeid esitada on piiratud.

2.8 Kas seadus kohustab tunnistajaid ütlusi andma?

Üldiselt ei tohi keegi keelduda tunnistajana ütluste andmisest. Ütluste andmine on seadusest tulenev kohustus. See kohustus hõlmab kolme nõuet:

ilmuda kindlaksmääratud ajal kohtusse,

anda ütlusi,

anda vanne.

2.9 Millistel juhtudel võivad nad keelduda ütluste andmisest?

Tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklis 261 on siiski sätestatud teatavad erandid reeglist, et keegi ei tohi ütluste andmisest keelduda. Erandite kohaselt võivad ütluste andmisest keelduda poolte abikaasad, alanejad ja ülenejad sugulased, õed-vennad ning sama joone ja astme hõimlased, samuti poolte lapsendajad või lapsendatud. Ütluste andmisest keeldumise õigus säilib ka pärast abielu või lapsendamissuhte lõppu.

Ütluste andmisest ei ole lubatud keelduda perekonnaasjades, välja arvatud abielu lahutamisel.

Kohus peab tunnistajat enne tema ülekuulamist teavitama, et tal on õigus keelduda ütluste andmisest ja küsimustele vastamisest. Kohus kontrollib tõendite andmisest keeldumise põhjuseid (põhjused esitatakse kirjalikult või suuliselt koos viidetega õigusnormidele).

Ütluste andmisest keeldumise võib tagasi võtta. Pärast ütluste andmist ei saa tunnistaja siiski keeldumise õigust kasutada, välja arvatud juhul, kui teda ei teavitatud eelnevalt, et tal on selline õigus.

Tunnistaja võib keelduda küsimustele vastamisest ka juhul, kui ütluste andmine põhjustaks talle või tema sugulastele (abikaasale, ülenejatele ja alanejatele) sugulastele, õdedele-vendadele, sama joone ja astme hõimlastele, samuti lapsendajatele ja lapsendatule) kriminaalvastutusele võtmist, häbi või suurt ja otsest rahalist kahju või tähendaks olulise ärisaladuse rikkumist.

Valdava arvamusel kohaselt ei laiene mõiste „sugulased“ elukaaslastele.

Preester võib keelduda ütluste andmisest talle pihil usaldatud asjaolude kohta.

Kohtumääruse alusel peab igaüks määratud ajal ja kohas esitama oma valduses oleva ja menetluses asjakohast asjaolu tõendava dokumendi, kui see ei sisalda konfidentsiaalset teavet. Sellest kohustusest võivad vabaneda ainult isikud, kes võivad seoses dokumendis käsitletud asjaoludega keelduda tunnistajana ütluste andmisest või hoiavad dokumenti sellise kolmanda isiku nimel, kes võiks dokumendi esitamisele samadel põhjustel vastu olla. Ometi ei ole isegi sel juhul lubatud dokumendi esitamisest keelduda, kui selle valdaja või kolmas isik peavad selle esitama vähemalt ühele poolele või kui dokument on väljastatud tõendite kogumist taotleva poole huvides. Lisaks sellele ei saa pool dokumendi esitamisest keelduda, kui kahju, mida ta dokumendi esitamisega endale põhjustaks, seisneks kohtuasja kaotamises (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 248).

2.10 Kas isikut, kes keeldub tunnistamast, võib karistada või sundida ütlusi andma?

Kui ütluste andmisest või kohtus vande andmisest keeldumine ei ole põhjendatud, määrab kohus pärast kõigi kohalviibivate poolte käest keeldumise õiguspärasuse kohta seletuste võtmist tunnistajale trahvi (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 274).

Olenemata nimetatud trahvist võib kohus kohaldada tunnistaja suhtes kuni nädalast aresti. Kohus vabastab tunnistaja arestist, kui tunnistaja annab ütlusi või vande või kui kohus, kus sellelt tunnistajalt ütlusi võeti, on asja lahendanud (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 276).

2.11 Kas on isikuid, keda ei saa tunnistajana üle kuulata?

Kohus peaks omal algatusel vältima ütluste võtmist isikutelt, kes ei ole võimelised tajuma või tajutavat edasi andma. Selle võimetuse põhjuste äralangemisel võidakse ütluste andmise keeld tühistada. Psühhiaatriline ravi või teovõimetus kui selline ei muuda ütlusi automaatselt ebausaldusväärseks (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 259).

Seaduses ei ole sätestatud, mis eest alates loetakse laps tajumis- ja tajutu edasiandmise võimeliseks. See, kas last saab üle kuulata, sõltub seega lapse individuaalsest võimekusest ja arenguastmest. Abieluasjade puhul on seaduses sätestatud piirangud seoses alla 13aastaste alaealiste ja poolte alla 17aastaste alanejate sugulaste ülekuulamisega (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 430).

Tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklis 259 on sätestatud üldnorm, et kedagi ei või samas kohtuasjas üle kuulata kord tunnistaja ja kord poolena. Seega võib poolte ärakuulamisel seletusi võtta poole esindajalt. Tunnistajana võib aga üle kuulata poole advokaadi, kes peab siis loobuma oma volitusest. Tunnistajaks ei saa olla ka menetlusse astuja (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 81).

Ütlusi ei pea andma salastatud või konfidentsiaalse teabe saladuses hoidmise kohustusest vabastamata sõjaväelased ja ametnikud, kui nende ütlused põhjustaksid selle saladuse rikkumist ja kui neid ei vabastata ametisaladuse hoidmise kohustusest.

Vahendaja ei saa olla tunnistajaks seoses talle vahendamise käigus teatavaks saanud asjaoludega, kui pooled ei vabasta teda vahendussaladuse hoidmise kohustusest (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 2591).

2.12 Milline on kohtuniku ja poolte roll tunnistaja ülekuulamisel? Millistel tingimustel võib tunnistaja üle kuulata videokonverentsi vahendusel või muude tehniliste vahendite abil?

Tunnistaja kuulab üle kohus. Mõnikord võib kohus usaldada ülekuulamise selleks määratud kohtunikule (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 235). Kui tõendite laad seda ei takista, võib vastutav kohus korraldada ülekuulamise tehniliste seadmete abil, mis võimaldavad kaugmeetodil ülekuulamist.

Pooltel on õigus viibida tunnistajate ülekuulamise juures ja esitada neile küsimusi.

Tunnistajad võib üle kuulata video- ja telekonverentsi kasutades (nõukogu määruse (EÜ) nr 1206/2001 (liikmesriikide kohtute vahelise koostöö kohta tõendite kogumisel tsiviil- ja kaubandusajades) artikli 10 lõige 4).

3 Tõendite hindamine

Üldjuhul võib tõendiks olla iga asi, mis aitab tuvastada menetluses asjakohaseid asjaolusid. Tsiviilkohtumenetluse seadustikus ei ole sätestatud ebaseaduslikult saadud tõendite tsiviilkohtumenetluses kasutamise üldist keeldu. Põhiseaduse sätete, tsiviilseadustiku ja tsiviilkohtumenetluse seadustiku eri sätete, salastatud teabe kaitse seaduse ja Poola ratifitseeritud rahvusvaheliste lepingute analüüs annab siiski alust väita, et ebaseaduslikult saadud tõendeid ei ole lubatud tsiviilkohtumenetluses kasutada.

3.1 Kas asjaolu, et pool on saanud tõendid ebaseaduslikul teel, seab kohtule otsuse tegemisel piiranguid?

Tsiviilkohtumenetluses ei ole lubatud kasutada tõendeid, mille hankimisega rikuti mõtte- või sõnavabadust, intiimsfääri või isikuvabadust ning jäeti isik seega nende õigusteta. Tõendeid, mis on saadud pettuse teel või lubadusega, mille täitmine rikuks seadust (nt rahalise hüvitise lubamine telefoni pealtkuulamise eest), peetakse ebaseaduslikeks.

Tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 403 lõike 1 punktis 2 on sätestatud, et kuriteo abil saavutatud kohtuotsuse võib läbi vaadata. Tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 403 lõike 1 punktis 2 ettenähtud taotlust on võimalik esitada ainult juhul, kui selle rahuldamist kinnitab lõplik süüdimõistmine. Läbivaatamise aluste püsimiseks peab kohtuotsus olema lõplik. Kohtuotsuse läbivaatamise taotlusele tuleks lisada kohtuotsuse äraakiri.

3.2 Kas minu kui poole antud seletusi võetakse tõendina arvesse?

Kui mõni menetluses asjakohane asjaolu on jäänud pärast tõendite ammendumist või nende puudumise tõttu ebaselgeks, võib kohus korraldada poolte ärakuulamise (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 299).

Viimati uuendatud: 26/11/2018

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õiguslase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õiguslase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.